

XALQ TA'LIMI

ISSN 2481-7839

Q'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi

PUBLIC EDUCATION

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PUBLIC EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN

2020

3-son

(may-iyun)

Jurnal 1916-yil dekabr oyidan chiqarib boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-sonida qaytadan nashr qilingan va 0104-raqamli qaydnomaga berilgan.

TOSHKENT

TAHRIRIYAT

- 4 Jismoniy madaniyat, jismoniy tarbiya, sog'lom turmush tarzi - salomatlik asosidir

TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI

- O. Xamidov 6 Ilm-ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yilda pedagogik sohani yuksaltirishning istiqbolli yo'nalishlari
- B. Ma'murov, I. Xamraev, B. Ma'murov 10 Zamonaviy sharoitda jismoniy tarbiya va sport mutaxassislarini tayyorlashning o'ziga xos xususiyatlari
- Ayiba Baxronova 14 O'qituvchilarni darsdan tashqari tarbiyaviy faoliyatda oila bilan hamkorlikka o'rgatish masalalari
- N. Davronov 18 Sog'lom avlod tarbiyasida milliy qadriyatlarimizning ahamiyati
- A. Isfirov 20 Bo'lajak jismoniy madaniyat o'qituvchilarida kasbiy kompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari
- R. Kadrov 25 Talabalarni ilmiy faoliyatga jalb etishning pedagogik - psixologik xususiyatlari
- R. Shukurov 30 Talabalarda sog'lom turmush madaniyatini shakllantirish usulini takomillashtirish
- S. Abdullayeva 35 Tizimli yondashuv asosida talabalar jismoniy tarbiya bo'yicha ilmiy faoliyatini tashkil etish xususiyatlari
- G. Salmov, J. Jalilov 38 Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida sport turlari bo'yicha jismoniy tarbiya to'garaklarini tashkil etishning tashkiliy-pedagogik asoslari
- B. To'xtayev, S. Turayev, O. Tursunov 41 Jismoniy tarbiya va sport sohasining pedagogik o'lchov metodlari

TALIM VA TARBIYA METODIKASI

- N. Muhtidinov, A. Mirzayev 45 Sport mashg'ulotlari jarayonida o'quvchilar jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish ko'rsatkichlari
- I. Saitov 49 Boshlang'ich ta'limda jismoniy tarbiya darslari orqali o'quvchilarning jismoniy tayyorgarlik darajasini oshirish metodikasi
- M. Fatullayeva 52 Maktab o'quvchilari uchun (11-12 yoshli) yengil atletika sport mashg'ulotlarining asosiy vosita va uslublari
- M. Abdullayev 56 Yengil atletikachilarni tayyorlashda (10-12 yoshilar) jismoniy tayyorgarlik dinamikasini aniqlash mezonlari
- N. Satarova 61 Ta'lim muassasalarida futbol o'quv mashg'ulotlarini tashkil qilish strategiyasi
- S. Qurbanov, K. Yolg'arov 66 Yosh basketbolchilarning jismoniy tayyorgarlik jarayoni
- M. Abdullayev, Z. Turayeva 69 Qizlar jismoniy tayyorgarligida sog'lomlashtiruvchi gimnastika mashg'ulotlarining ahamiyati
- Q. Anislov, F. Muzalarova, J. Jo'rayev 73 Kurash usullarini yangi bosqichda o'rgatish texnologiyalari

- R. Raxmonov 78 O'quvchi-yoshlarning jismoniy tayyorgarligini rivojlantirishda o'rta masofaga yugurish dinamikasini tahlil qilish ahamiyati

MUSIQA VA SAN'AT TA'LIMI

- S. Azimov 82 Kasbiy fanlarni o'qitish jarayonida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining mahoratlari shakllantirish uslublarini
- D. Mamatov 86 Geometrik obrazlar vositasida o'quvchilarning fazoviy tasavvurini rivojlantirish va uning psixologik asoslari

MAKTABGACHA TA'LIM

- D. Kurbanov, A. Toshev, Z. Yusupova 92 Maktabgacha ta'lim muassasalarida jismoniy tarbiyani rivojlantirish texnologiyalari
- G. Hasanova 96 Maktabgacha yoshdagi bolalarda huquqiy ongning shakllantirish

PSIXOLOGIYA

- Sh. Abdulloyev, A. Toshev 99 O'smirlar o'rtasidagi nizolar va ularni bartaraf etishda ijtimoiy institutlar bilan hamkorlikning o'rni

XALQARO TAJRIBA VA TA'LIM INTEGRATSIYASI

- G. Salimov, N. Bozorova 103 Maktabgacha ta'lim muassasasida jismoniy tarbiya faoliyatini tashkil qilishda xorijiy tajribadan foydalanish ahamiyati

ТЕОРИЯ ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ

- Ш. Кадилов, Х. Курбанов 109 Важность уроков физической культуры в пропаганде здорового образа жизни у детей
- Ф. Фазлиддинов, М. Тошев 112 Физическая культура и спорт как фактор формирования социального здоровья молодежи
- Д. Муратов 116 Профилактика вредных привычек подростков средствами педагогики физической культуры
- Н. Назарова, Н. Орилова 122 Особенности направления детей на спортивную деятельность
- А. Ибрагимов 126 Особенности развития интеллектуальных способностей школьников на уроках физического воспитания
- Т. Чориев, К. Кобилжонов 130 Роль речевого этикета в воспитании подрастающего поколения

МЕТОДИКА ОБРАЗОВАНИЯ И ВОСПИТАНИЯ

- Р. Хасанов, Я. Файзиев, М. Тураев 135 Репрезентация принципов и методов физического воспитания в вузах
- У. Фарманов, Ш. Давронов 139 Методика применения игровых упражнений для совершенствования техники бросков на уроках баскетбола

G'ayrat SALIMOV,

Buxoro davlat universiteti

"Jismoniy madaniyat nazariyasi va uslubiyoti" kafedrasida dotsenti, p.f.n.

Nigina BOZOROVA,

Buxoro davlat universiteti "Jismoniy madaniyat nazariyasi va uslubiyoti"
kafedrasida 1-bosqich magistranti

MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASASIDA JISMONIY TARBIYA FAOLIYATINI TASHKIL QILISHDA XORIJIY TAJRIBADAN FOYDALANISH AHAMIYATI

Annotatsiya

Mazkur maqolada Shottlandiya, Angliya, Uels, Shimoliy Irlandiya va Yaponiya davlatlarining maktabgacha ta'lim sohasidagi nazariy va amaliy ish tajribalari o'rganilgan hamda chuqur tahlil qilingan holda mazkur mamlakatlarning maktabgacha ta'lim tizimi samaradorligi darajasi ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar. Maktabgacha ta'lim, jismoniy tarbiya, bolalar tarbiyasi, bolalar bog'chalari, bola rivojlanishi, faol dam olish, badantarbiya, jismoniy mashq, chiniqish.

В данной статье изучен и углубленно проанализирован опыт теоретической и практической работы в области дошкольного образования Шотландии, Англии, Уэльса, Северной Ирландии и Японии с указанием уровня эффективности системы дошкольного образования этих стран.

Ключевые слова. Дошкольное образование, физкультура, воспитание детей, детские сады, развитие ребенка, активный отдых, физические упражнения, закаливание.

This article examines and analyzes the experience of theoretical and practical work in the field of preschool education in Scotland, England, Wales, Northern Ireland and Japan, indicating the level of effectiveness of the preschool education system in these countries.

Key words. Preschool education, physical education, parenting, kindergartens, child development, active recreation, physical exercises, tempering.

Respublikamizda ta'lim tizimi doimo davlatning e'tiborida bo'lgan. O'tgan davr mobaynida sog'lom va har tomonlama rivojlangan avlodning shakllanishini ta'minlashga qaratilgan samarali maktabgacha ta'lim tizimini tashkil qilish bo'yicha kompleks tashkiliy-huquqiy chora-tadbirlar amalga oshirildi. Hozirgi kunda bu soha chuqur isloh qilinish holatida Respublikasi Prezidentining 2016-yil 29-dekabrda "2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-2707-son qarori, 2017-yil 9-sentabrda "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3261-son qarorida mavjud tizimli kamchiliklar, maktabgacha ta'lim sohasida davlat siyosatini to'liq amalga oshirishga to'sqinlik qilayotgan sabablar ko'rsatilgan. Maktabgacha ta'limni boshqarishning amaldagi holati tizimli muammolarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etish, mazkur sohada, shu jum-

ladan, nodavlat sektorda zamonaviy innovatsion texnologiyalarni ishlab chiqish va joriy etish imkonini bermaypti.

Maktabgacha ta'lim sohasiga investitsiyalarni jalb qilishga, shu jumladan, ijtimoiy-hammabop maktabgacha ta'lim muassasalarini tashkil etish, ularni moddiy-texnika jihatidan qayta jihozlash va ilg'or pedagogik texnologiyalarni qo'llashga qaratilgan davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari joriy qilinmagan.

Maktabgacha ta'lim muassasalari infratuzilmasi va moddiy-texnik bazasining amalda-gi holati bolalarni maktabgacha ta'lim muassasalari bilan to'liq qamrab olishni ta'minlashga imkon bermaypti, shu munosabat bilan xorij davlatlarining maktabgacha ta'lim sohasida-gi ayrim tahlillarini bayon etmoqchimiz.

Buyuk Britaniyada maktabgacha ta'lim berish kambag'al ishchi oilalar bolalariga ko'ngilli yordam berish harakatiga asosan vujudga kelgan. 1816-yilda Robert Ouen ilk bor Shotlandiyada o'z fabrikasi ishchilarining farzandlari uchun ilk bor bolalar bog'chasini ochgan. XX asr boshlarida opa-singil Makmillanlarning tashabbusi bilan bir nechta bolalar bog'chalari ochilib, ularda asosan kam ta'minlangan oilalar farzandlarining salomatligi va yaxshi ovqatlanishlari uchun g'amxo'rlik ko'rsatilgan.

Rivojlanish bosqichlari. 1988-yilda "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni kuchga kirib, unda na-faqat ta'lim standartlari, balki bolalarni maktabga qabul qilish vaqtida ruhiy rivojlanish da-rajasi bazaviy baho berish ham belgilangan. Angliya, Shotlandiya va Uelsda majburiy rajasiga bazaviy baho berish ham belgilangan. Angliya, Shotlandiya va Uelsda majburiy ta'lim 5 yoshdan, Shimoliy Irlandiyada esa 4 yoshdan boshlanadi. O'qitishni boshlash mud-dati Yevropada eng erta deb hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim ustuvor yo'nalish toifasiga 1996-yilda maktabgacha ta'lim tizimi haqidagi qonun qabul qilingandan keyingina tushgan. Uni qabul qilishdan asosiy maqsad bolalar bog'chalarida ta'lim berish sifatini yaxshilash, ta'lim standartlarini oshirish va erta ta'lim berishni moliyalashtirish oshirishdan iborat. Tak-lif qilingan tizim doirasida o'ziga xos o'quv rejasi o'rnatilib, uning bajarilishi maktabgacha ta'lim muassasasining davlat ta'lim tizimi talablariga javob berishi lozim. Maxsus ehtiyoj-larga muhtoj va ingliz tili ularning ona tili bo'lmagan bolalarga alohida e'tibor berilgan. Shu-ni ta'kidlash joizki, bolalar tarbiyasi va ta'lim olishi o'rtasidagi farq hamma mamlakatlarda mavjud emas. Buyuk Britaniyada esa ikkalasi ham ahamiyatli va zarur, deb tan olingan.

Birlashgan Qirollikda bunday xizmat ko'rsatuvchi 25 turdagi muassasalar faoliyat olib boradi va shuning uchun bu yerdagi ta'lim tizimi turlicha va ahamiyati ham teng emas. 1997-yildan Angliyada erta ta'lim islohoti amalga oshirilmoqda. Bu davrgacha erta ta'lim olish va tarbiyalashga yondashish tizimlashtirilmagan edi – maktabgacha tarbiya muas-sasasi xohlaganicha o'qitish dasturi yoki xizmat ko'rsatish turlarini qo'llashi mumkin edi. Ta'lim tizimiga jamlanmagan "Noyob" yondashishlarning tarqalishiga olib keldi. Angliyada-gi 3-4 yoshdagi bolalar uchun maktabgacha ta'lim Yevropada eng yaxshilardan biri deb tan olingan bo'lsa-da, o'qitish uchun xizmatlar sifati o'zgarib turar edi.

Buyuk Britaniyada o'tgan asrning 90-yillar boshiga kelib, undan faqat 20 foizgina bo-lalar foydalanar edilar. Qabul qilingan islohot 3-4 yoshdagi bolalar tarbiyasi uchun yagona ta'lim dasturi ishlab chiqarilishiga yo'naltirilgan edi. 1988-yilda maktabgacha ta'limni rivoj-lantirish uchun 15 mlrd. dollar miqdorida mablag' sarflangan. Shu bilan birga 1997-yilga kelib, Buyuk Britaniyada maktabgacha ta'limning birorta ham xususiy tizimi bo'lmagan bo'lsa-da, hozirga kelib ularning soni 20 tadan oshib ketdi. Bolalar bog'chasi faqat davlat ro'yxatidan o'tgandan keyingina davlat tomonidan moliyalashtiriladi. Bolalar bog'chalarida inspeksiya mustaqil ekspertlar tomonidan o'tkazilib, natijalari ochiq axborot vositalarida e'lon qilinadi. 1977-yilgi davlat tekshiruvi natijalariga ko'ra 77 foiz maktabgacha ta'lim muassasalari qabul qilingan standartlarga mos kelmagan:

- bolalar bog'chalarida batafsil ta'lim rejaları mavjud bo'lmagan;
- bolalar rivojlanishining monitoring tizimi taqdim etilmagan;
- ta'lim dasturlarining turli jihatlari o'rtasidagi aniq bog'lanish belgilanmagan.

yil turli ta'lim tuzilmalarida tahsil olishdan iborat. Tarbiyachilarning atigi 20 foizi bakalavr maqomiga ega. Pedagog yordamchisi yoki enaga bo'lish uchun maxsus 15 soatlik tayyorlov dasturi o'qishlari kerak. Bunday o'qishni hozirgi kunda ko'payib borayotgan ta'lim asotsiatsiyalarida o'tash mumkin. Buyuk Britaniyadagi mutaxassislar tayyorlash tizimining shubhasiz afzalligi uning yuqori darajada amaliyotga qaratilganligi.

Bu borada 50 foiz mashg'ulotlar maktabgacha ta'lim muassasalarida o'tkaziladi (qi-yoslaganda Ispaniyada bu ko'rsatkich 12 foizni, Italiya va Daniyada 20 foizni, Fransiya, Belgiya va Niderlandiyada 25 foizni, Germaniya va Shvetsiyada 30 foizni tashkil etadi). Mutaxassislar baholashicha, Buyuk Britaniyada maktabgacha tarbiya muassasalarida yaqin 10 yil ichida ish joylari 250000 taga ko'payadi.

Ota-onalarga yordam. 1997-yilda Buyuk Britaniyada kam ta'minlangan oilalar bolalariga yo'naltirilgan erta qo'llab-quvvatlash markazlarini tashkil etish dasturi joriy etila boshlandi. Bu markazlar bolani parvarishlash va o'qitish uchun barcha zarur xizmatlarni amalga oshiradi va bu jarayonga ota-onalar ham jalb etiladi. 1998-yilda bunday markazlar soni 11 ta edi, 2001-yilga kelib ularning soni 35 taga yetdi, bugunga kelib esa 100 dan ortiq. Bunday muassasa qanday ishlashini yaxshiroq tushunish uchun, shunday markaz rahbarlaridan biri fikrini keltirish o'rinli. Uning aytishicha, ijtimoiy past tabaqaga mansub yosh ona farzandini ilk bor markazga olib kelganida bola uchun barcha qulayliklar muhayyo bo'lgan, bolalar uchun yumshoq mebelidan tortib o'yinchoqlargacha bo'lgan barcha zarur narsalar bilan ta'minlangan tibbiy punkt mavjud. "Biz ota-onalar haqida ham unutmaymiz, bolalar mutaxassislar ko'rigidan o'tgunga qadar, ko'ngilli yordamchilar mamnuniyat bilan ota-onalarga qahva damlab berishadi, psixologik yordam ko'rsatishadi yoki biror-bir film tomosha qilishni taklif etishadi. Ona boshqa ota-onalar bilan suhbatlashishi, markaz qoshidagi Ochiq universitetdagi mashg'ulotlarda qatnashishi mumkin". Markazimiz ota-onalarga turli xizmatlarni taklif etadi – "O'yinchoqlar kutubxonasi" (unga ota-onalar mudirlik qilishadi), ajrashgan ota-onalar guruhi, 3 yoshgacha bo'lgan bolalarni parvarishlash guruhi, 3-5 yoshdagi bolalar guruhi. Onalarning 85 foizi va otalarning 60 foizi bola rivojlanishini o'rganish guruhlarida qatnashadilar. Bola bilan qanday shug'ullanish kerak va uni qanday yaxshiroq tushunish mumkinligini bilish uchun ota-onalar mashg'ulotlar videoyozuvlarini ko'radilar va ota-onalarga berilgan uy vazifalarni tahlil qiladilar", deydi markaz rahbari.

Maktabgacha tarbiya masalalariga, xususan, yosh bolali ota-onalarga diqqat-e'tibor qonun hujjatlarida ham o'z aksini topdi. 1999-yilda bolani parvarishlash uchun ta'til 14 haftadan 18 haftagacha uzaytirildi. Biror-bir korxonada bir yildan ortiq ishlagan har bir ayol bunday huquqqa ega. Shu bilan birga ularga 5 yillik muddatga ish joyini saqlab qolish kafolatlanadi. 60 foizdan ko'proq onalar dekret ta'tilidan so'ng o'z ish joylariga qaytadilar. Angliyadagi maktabgacha tarbiya muassasalarida bolalar tarbiyasi uchun to'lov Yevropada eng ko'pni tashkil etadi. Kam ta'minlangan oilalarga yordam tariqasida kredit dasturi ishlab chiqilgan va unga asosan haftasiga kamida 16 soat ishlaydigan ota-onalar 14 yoshgacha bo'lgan bitta farzandi uchun 105 AQSh dollari miqdorida, ikki va undan ko'p shu yoshdagi bolalari uchun 158 AQSh dollar miqdorida kredit puli olishlari mumkin. Oilalar zimmasiga bolalarni parvarishlash va ta'lim berish uchun asosiy moliyaviy majburiyat yuklatiladi. Bepul va hammabop tarbiya bilan esa 3-4 yoshdagi bolalar bilan kuniga ozgina vaqt (bir necha soat) shug'ullanish mumkin. Shu bilan birga Buyuk Britaniyada oilada faqat yoki ota, yoki ona bo'lgan oilalar soni Yevropa miqyosida eng ko'p foizni (20%) tashkil etadi. Bunday ota-onalarning ko'pchiligi (60%) ishsizlar. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, har uchinchi bola (4,3 million bola) muhtojlikda yashaydi (bu ko'rsatkich ota-onalarning daromadi aholining o'rtacha daromadidan kam bo'lganda aniqlangan). Quyi (pastki) ijtimoiy-iqtisodiy tabaqa oilalaridagi bolalarni qo'llab-quvvatlash erta qo'llab-quvvatlash markazlaridan tashqari "Qat'iy standart" dasturi yordamida amalga oshiriladi. Bu dasturni tashkil etuvchi qismlari:

- mutaxassislar bilan bolalarning uyida uchrashuvlar;
- bolaning o'ynash faoliyati yuqori sifati xislatini qo'llab-quvvatlash;
- bolaga zarur parvarish berishni ta'minlash;
- maxsus ehtiyojlarga muhtoj bolalarga alohida e'tibor qaratish.

Buyuk Britaniyadagi maktabgacha ta'lim o'quv rejasida nafaqat umumiy ta'lim jarayoniga urg'u beriladi, balki boladagi o'qish va hisoblash kabi ko'nikmalarga alohida ahamiyat beriladi. Bunda 4-5 yoshdagi bolalar rivojlanishning olti yo'nalishidagi aniq ko'nikma va bilimlari belgilandi:

- shaxsiyatlik;
- ijtimoiy emotsional;
- kommunikativ;
- xabardorlik;
- matematik;
- jismonan;
- ijodiy.

Maktabgacha yoshdagi bolalar ko'p o'ynashlari kerak, lekin adabiyot va matematikani bilish doirasidagi talablar shu darajada yuqoriki, o'yin uchun vaqt qolmaydi. Masalan, savodxonlik borasida gap ketganda, besh yasharlik bolalar quyidagilarni bilishlari kerak:

- so'z boshi va oxiridagi tovushlarni aniqlash;
- tovush va harflarni ajrata bilish;
- alifbodagi hamma harflarni aytish;
- oddiy so'zlar va gapni o'qish;
- o'z ismini yozish;
- oddiy so'zlarni yozishda fonetika bilimlaridan foydalanish.

Bunday maqsadlar yuqori texnologiyali dasturlar yaratilishiga olib keladi. Ularda har bir mashg'ulot uchun nafaqat pedagog tomonidan aniq harakatlar ketma-ketligi, balki olinadigan natijalar ham bayon etilgan. Germaniyada maktabgacha ta'lim tizimi Germaniya qonunlarida maktabgacha ta'lim olishning bepul huquqi belgilangan. Bolalarni 4 oyligidanoq maktabgacha ta'lim muassasasiga olib borish mumkin. Ko'pchilik nemislar bu huquqdan foydalanadilar. Nemislarda kekxa avlod vakillari bo'lmish buvi va buvalar nevaralari tug'ilgandan so'ng nafaqaga chiqib, ularga qarash majburiyatlari tushunchasi yo'q. Shuning uchun ota-onalar bolalarini bolalar bog'chalari va yasliga berishga majbur bo'ladilar. Maktabgacha tarbiya muassasalarining rang-barang shakllari va turfari hayratlantiradi. Eng qiziqarli bolalar bog'chalari turlari quyidagicha:

- Waldkindergarten (nemischa Wald so'zidan – o'rmon, Kindergarten – bolalar bog'chasi). Bunday bolalar bog'chalarini yaratish fikri Skandinaviyada boshlangan. Ko'pincha bunday bog'chalar o'rmonda joylashadi. Bolajonlar doimo ochiq havoda bo'ladilar, daraxtlar va boshqa o'simliklarni o'rganadilar, tabiiy materiallardan turli narsalar yasaydilar. Bolalarga tabiatni sevish va uni asrab-avaylash o'rgatiladi. Toza havoda jismoniy mashqlar bajartiriladi.

- Bauernhofkindergarten (nemischa Bauernhof so'zidan – dehqon hovlisi, qo'rg'oni; Kindergarten – bolalar bog'chasi). Bunday bog'chalar dehqon xo'jaliklarida, fermalar yoki Kindergarten – bolalar bog'chasi). Bunday bog'chalar dehqon xo'jaliklarida, fermalar yoki ularga yaqin yerlarda joylashgan bo'ladi. Bolalar kuchlari yetguncha fermerlarga mollarni boqishda, dala va bog'larda sabzavot va mevalar o'stirishda yordam beradilar. Bu jismoniy harakatlar ularning sog'ligiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

- Reggio-Kindergarten. Bunday bolalar bog'chalarini yaratish konsepsiyasi Italiyaning Rejio-Emilio shahrida paydo bo'lgan va nomi ham shundan olingan. Bunday maktabgacha tarbiya muassasasi bozor (yarmarka) maydonini eslatuvchi – o'rtada katta bir xona (xoll) va undan shaharchaning turli "Mavzellariga" – kichik xonalarga chiquvchi inshootni eslatadi. Bunday turdagi bog'chalarda bolalar joylashgan muhit asosiy hisoblanadi. Har kuni

ertalab bolalar tarbiyachi bilan katta xonada yig'ilishib, kun rejasini maslahatlashadilar, so'ngra xonalarga tarqalishadi. Bitta xona qurilish va turli konstruktorlar yig'ish xonasiga aylantiriladi. Bu yerda bolalar kubiklar o'ynashi, konstruktorlar yig'ishi mumkin. Yana rasm chizish xonasi ham bor, odatda u yerda bo'yoqlar va devorlarga vatman qog'ozlar osib qo'yilgan. Bolalarga maxsus kiyim kiyguzib qo'yiladi va ular xohlagan yerlariga – devorlar, pol, bir-birlariga rasm chizishlari mumkin. Mazkur muassasada hunarmandchilik, musiqiy va boshqa xonalar ham mavjud bo'ladi. Bunday bog'chalarda tarbiyachilar bolalarga faqat atrofda joyini o'zlashtirishlarida ko'maklashadilar.

Yaponiyada maktabgacha tarbiya beshta yo'nalishni o'z ichiga qamrab olgan, bular:

- ijtimoiy munosabatlar;
- salomatlik, xavfsizlik;
- til;
- atrof-muhit;
- his-tuyg'ularini ifodalash.

Maktabgacha va maktab ta'limi sohalardagi bunday davlat siyosati tufayli yapon bolalariga sport bilan shug'ullanish va chiniqish ko'nikmalari singdiriladi. Tez-tez Yaponiya ko'chalarida oktabr oyida bog'cha rangidagi kalta shim kiygan bolalarni uchratish mumkin. Bu bolalarda sovuq kunlarda oyoq yalang yurish ko'nikmalarini singdirishni amaliyotidan darak beradi. Bolalarga oilada va jamoatda muomala qilishni, o'ziga ishonishni, yangi ko'nikmalarni egallashga, xalq ertaklarini va kitoblarni o'qib tilga va madaniyatga o'rgatadilar. Yaponiyadagi maktabgacha tarbiya tamoyillari – sog'lom, mustaqil, har tomonlama rivojlangan, bilimga ega va o'z madaniyati hamda Vatanini sevuvchi jamiyat a'zosini yaratishga qaratilgan.

Bolalar bog'chalarida ta'lim dasturlari ham inobatga olingan, yozish va o'qishdan tashqari bolalarga qo'shiq aytish o'rgatiladi, sport musobaqalari o'tkazilib, muntazam sayrlarga chiqib turiladi. Ammo bular bilan bir qatorda bu tadbirlarni o'tkazishdan maqsad – bolada hamjihatlik, jamoada yashash hislarini, jismoniy sifatlarni rivojlantirishdan iborat.

Xulosa qilib aytganda maktabgacha tarbiya muassasalarining rang-barang shakllari rivojlangan Yevropa va Yaponiya davlatlarning tajribalari shuni ko'rsatayaptiki, mustaqil davlatimizda ham bugungi kunda maktabgacha ta'limda islohotlar amalga oshayapti. Bu islohotlarning negizida, eng avvalo, milliy tarbiya turgan bo'lsa, keyingi bosqich ilg'or xorijiy tajribalardan foydalanib, jahon standartlari darajasiga olib chiqish masalasi turadi. Buning uchun maktabgacha ta'lim sohasiga investitsiyalarni jalb qilish, shu jumladan, ijtimoiy-hammabop maktabgacha ta'lim muassasalarini tashkil etish, ularni moddiy-texnika jihatidan qayta jihozlash va ilg'or pedagogik texnologiyalarni qo'llashga qaratilgan davlat-xususiy sheriklik mexanizmlarini joriy etish, maktabgacha ta'lim muassasalarini infratuzilmasi va moddiy-texnika bazasini kuchaytirish yo'lga qo'yilmoqda. Shu jarayonda bolalar jismoniy tarbiyasini tizimli ravishda rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoq lozim, chunki buyuk yurtimizning kelajagi sog'lom avlodga bog'liq.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016-yil 29-dekabrda "2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-2707-son qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 9-sentabrda "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-3261-son qarori.
3. Irisova S.R. Maktabgacha ta'limni rivojlantirishda interaktiv metodlardan foydalanishning ahamiyati. 2016, 10.
4. Рамакаева Е. Одаренные и дети индустриального общества: как их распознать. // "Boshlang'ich ta'lim", 2016, 3-son.